

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА ВОЈВОДИНА
О П Ш Т И Н А Ж А Б А Љ

АКЦИОНИ ПЛАН

**ПРИСТУПАЧНОСТ- ДИЗАЈН ЗА СВЕ-
У ОПШТИНИ ЖАБАЉ**

за период од 2011. до 2014.

Садржај

Уводна реч председника општине Жабалъ

1. Увод

1.1. Приступање изради ЛАП-а приступачности на територији општине Жабалъ

1.2. Радна група

2. Резиме

3. Анализа стања

3.1. Општи подаци

3.2. Приступачност у општини Жабалъ - стратешки документи

3.3. Препознате корисничке групе у локалној средини

3.4. Закључци

3.5. SWOT

4. Стратешки циљ

5. Специфични циљеви, задаци и активности

6. Истраживање

7. Акциони план – табеларни преглед

Порука председника општине Жабалъ

Уз партнерску помоћ центра „Живети усправно“, општина Жабалъ приступила је изради Локалног акционог плана у области приступачности. Циљ овог Акционог плана је допуна пројекта Стратегије развоја општине Жабалъ и стварање услова за боље услове живота грађана општине Жабалъ путем формирања „приступачног простора“. Приступачније окружење особама са инвалидитетом, старим лицима, деци, допринеће да живот свих буде квалитетнији и бољи.

Пројекат ће дати допринос и подизању свести о потреби оваквих идеја. Општина Жабалъ ће настојати да у предстојећем периоду обезбеди средства у буџету општине, опредељена искључиво за ове намене.

У поступку израде Стратегије развоја општине Жабалъ учествовала је представница локалне самоуправе, представница школске установе и представник туристичке организације. Они су својим ангажманом допринели имплементацији овог акта.

Приступање изради Акционог плана приступачности на територији општине Жабалъ, показује јасну политичку опредељеност и зрелост општинских структура да у све процесе планирања и рада равноправно прихвате и укључе све своје грађане.

**ПРЕДСЕДНИК ОПШТИНЕ
БРАНКО СТАЈИЋ**

1. Увод

1.1. Приступање изради ЛАП-а приступачности на територији општине Жабалъ

Марта 2009, Општина Жабалъ успоставила је сарадњу са организацијом Центар „Живети усправно“ из Новог Сада. У оквиру те сарадње, Центар је за представнике јавних институција Општине Жабалъ одржао први прелиминарни састанак, а у оквиру свог пројекта који је имао за циљ обуку представника јавних институција Јужнобачког управног округа о основама приступачности. Тај пројекат Центра су иначе подржали Министарство рада и социјалне политике Републике Србије и Секретаријат за архитектуру, урбанизам и градитељство АП Војводине. Поменути састанак је организовала Светлана Петаков, шеф службе за урбанизам, а његов примарни циљ био је успостављање дугорочне сарадње са представницима различитих сектора и уопште стручне јавности о неопходности стварања приступачних објеката, производа, услуга и сервиса који су прилагођени свим људима. Састанку су присуствовали председник општине, чланови општинског већа, архитекте; представници домова здравља, основних и средњих школа, предшколских установа, пошти, библиотека, месних заједница; Центар за социјални рад; Национална служба за запошљавање; ЈП Развој; ПС Жабалъ; Дом за душевно оболела лица; Црвени крст; Служба за катастар непокретности; Туристичка организација општине Жабалъ итд.

Нешто касније, у новембру 2009. Године, Центар Живети усправно покренуо је нови пројекат под називом „Мрежа Градова и општина за све“ и том приликом је, имајући у виду већ успостављену сарадњу са нашом општином укључио и Општину Жабалъ. Пројекат „Мрежа Градова и Општина за све“ подржавају: Фонд за отворено друштво - Србија, Амбасада САД у Србији и Секретаријат за архитектуру, урбанизам и градитељство АП Војводине. Партнери на том пројекту са Центром Живети усправно су: Јужнобачки управни округ, Покрајински завод за социјалну заштиту и Удружење за ревизију приступачности. Поред Општине Жабалъ у том пројекту учествује и 12 других градова и општина са територије Војводине.

Учешће у пројекту „Мрежа градова и општина за све“ међу Општинама Јужнобачког округа узели су: Бачка Паланка, Бечеј, Темерин, Врбас, Тител и Жабалъ. Поред наведених општина учешће у пројекту узели су и: Апатин, Инђија, Нови Сад, Панчево, Сомбор, Вршац и Зрењанин.

Представници Општине Жабалъ били су детаљно упознати са пројектом „Мрежа Градова и Општина за све“ и прихватили су сарадњу са Центром и његовим партнерима. У разговору са већином представника јавних установа на територији општине, донет је заједнички закључак о потреби побољшања приступачности за све грађане. У том смислу, формиран је тим и започет је рад на писању Локалног акционог плана и дефинсању идеја.

1.2. Радна група

У циљу израде Локалног акционог плана приступачности на територији општине Жабалъ председник општине формирао је **радну групу у саставу:**

Весна Милетић, запослена у Служби за урбанизам ОУ Жабалъ, на стручним пословима из области урбанизма, координатор радне групе

Наташа Петковић, наставница у основној школи, члан радне групе

Бранислав Гаћеша, запослен у туристичкој организацији општине, члан радне групе

Свако од чланова био је задужен за прикупљање информација и писање једног дела акционог плана. Члан тима Наташа Петковић, као просветни радник бавила се школским и предшколским објектима; Бранислав Гаћеша као запослени у Туристичкој организацији општине Жабалъ бавио се темом модернизације рибњака; и Весна Милетић се бавила уређењем јавних објеката. На неколико наредних састанака тим је упоређивао своје идеје и дошло се до закључка да су неке идеје које су предлагане за локални акциони план нереалне и неизводљиве услед тренутног стања саме општине, али и месних канцеларија у смислу финансија. Зато је тим одлучио да потребе „приступачности“ усмери тако да оне буду изводљиве у неком наредном периоду. Тиме би био начињен мали корак, али корак који би нас као општину ипак издвојио од осталих.

Процес израде Плана спроведен је у периоду **мај – децембар 2010.** године.

Радна група посебну захвалност дугује представницима Центра живети усправно г-ђици Рудић Бојани и г-дину Почуч Миодрагу, г-ђи Лазор-Обрадовић Татјани из Покрајинског завода за социјалну заштиту и г-дину Данковић Видану, члану Удружења за ревизију приступачности из Београда који су нам у различитим фазама рада и изради финансијног документа пружали менторску подршку.

2. Резиме

Акциони план Приступачност – Дизајн за све – у општини Жабалъ, планиран је за период 2011. – 2014. године .

Реализација планираних промена изискује примену усвојених знања током процеса планирања, унапређење сопствених капацитета кроз обуке и састанке организоване од стране Центра Живети усправно; анализу релевантних националних и локалних докумената, дефинисање стратешких и специфичних циљева, задатака и активности, и коначно, израду завршног документа и његово достављање Скупштини општине Жабалъ на усвајање.

Након верификације тима за приступачност и усвајања овог акционог плана, у плану је да се поведу озбиљни разговори о могућности за спровођењем овог пројекта, начинима финансирања, потраживању средстава фонда, конкурисању у различитим фондовима у циљу добијања додатних финансијских средстава. Идеја је и да се покрену различите службе у оквиру општинске управе, како би сарадња свих страна била подигнута на виши ниво.

3. Анализа стања

3.1. Општи подаци

Подручје општине Жабалъ насељавано је у континуитету од малађег каменог доба до данас, о чему сведоче бројни насеобински комплекси лоцирани на високим терасама старе обале Тисе. Вредне помена су: колекција сребрног новца и накита, оружје, керамика и оруђе од камена, кости и метала. Од краја 9ог века подручје општине Жабалъ било је у склопу Угарске. Од 1541. године простор је под влашћу Турака, а од 1699. до 1918. године под влашћу хабзбуршке монархије и аустроугарске, што је условило богатство разноврсних елемената културног стваралаштва Срба, Мађара, Русина и других досељених народа на овом малом простору. Крајем 1918. године општина Жабалъ, слободно израженом вољом својих грађана, улази у састав Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. Године 1941. Мађарска солдатека окупира насеља Жабалъског среза, а почетком 1942. године врши масован геноцид над Србима и Јеврејима, ликвидирајући око 2000 лица. Године 1944. дефинитивно ослобођена општина Жабалъ у склопу је Србије и Југославије.

Жабалъска општина налази се у Јужнобачком округу, у Шајкашкој области, а чине је четири насељена места: Жабалъ, Чуруг, Ђурђево и Госпођинци. У општини живи око 28 376 становника. Подручје општине обухвата територију од 400 km² и налази се у самом центру Војводине. Простире се западно од Тисе између општина Бечеј, Србобран, Темерин, Нови Сад и Тител, а на источној страни, у Банату, суседне општине су Нови Бечеј и Зрењанин.

Територија општине изузетно је богата водним токовима река. Ту су Тиса, Мртва Тиса, Јегричка и разграната каналска мрежа која је у сасатву канала Дунав-Тиса-Дунав. Река Јегричка, поред одводњавања, снабдева водом заливне системе, док је доњи басен претворен у рибњак високе продуктивности, чије могућности за производњу рибе још увек нису довољно искориштене. Занимљиво је напоменути и то да се у жабалъском атару јавља чак 17 врста земљишта, а жабалъска глина спада у ред најквалитетнијих сировина за производњу опекарских производа.

3.2. Приступачност у општини Жабалъ

У оквиру Стратегије општине Жабалъ тема приступачности обрађена је у оквиру других тематских области, нигде засебно. Локална самоуправа до сада није показивала велико интересовање за овакве пројекте, јер није било самосталне иницијативе и то не зато што за њима није било потребе, већ зато што није постојала свест о обавезности и о потреби учешћа самих грађана у остваривању ове идеје.

Као највећи проблем показала се наравно слаба финансијска моћ општине. Познато је да се општина састоји од 4 месне јединице. Обзиром да се Акциони план за приступачност односи на сва четири места и да обухвата 3 различите области биће врло тешко издејствовати већа новчана средства да би се он у потпуности и реализовао.

Приступачност је кључна област у стварању услова за једнако учешће свих грађана у свим сферама живота. Неприлагођен транспорт на територији општине онемогућава приступ кључним сервисима као што су: здравствене установе, школе, културне установе, спортске хале и др. Косе рампе изграђене испред мањег броја јавних објеката на територији целе

општине не задовољавају стандарде и не постоје лифтови на потребним местима. Безбедност слепих, слобовидих, старих лица, лица која користе инвалидска колица је такође на ниском нивоу. Ова лица често нису у могућности да користе тротоаре за своје кретање. Ракрснице немају спуштене ивичњаке на тротоарима. Деца се отежано школују јер не могу да уђу у школску зграду без помоћи неког одраслог...

3.3. Препознате корисничке групе у локалној средини

Стари - Анализа старосне структуре у општини Жабаљ показује веома неповољну ситуацију, као и у већини војвођанских општина. У општини Жабаљ има око 5 590 становника преко 60 година старости (више од 20%) и око 10% становништва преко 70 година старости, што намеће посебне задатке у области социјалне заштите, односно разне програме заштите и системе услуга за ову популацију. Просечна старост износи 38,1 година. Годишња кретања старосних структура у периоду 1961-2002. године, показује смањење броја лица млађих од 40 година, а повећање групација старијих од 40 година.

Слика 6: Старосна структура становништва у општини Жабаљ

Деца - Број рођене деце у општини не показује повећање у последњих неколико година, али је приметно повећање потребе родитеља за збрињавањем деце у целодневни боравак, те се број деце у предшколским установама повећава. Стога је битно да установе поседују приступачне просторе.

Особе са инвалидитетом (деца и омладина са сметњама и тешкоћама у развоју, особе са инвалидитетом) - Општина Жабаљ са својих 405 километара квадратних у географском центру Војводине представља једно од најбогатијих водних подручја у односу на површину у Европи. Четири значајна водотока: река Тиса, меандер Стара Тиса, меандер Врбица и водоток Јегричка као и неколико мањих (баре), са својом околином представљају главне туристичке потенцијале (лов и риболов, спортови на води...).

На Јегричкој је, захваљујући Удружењу спортских риболоваца створена оаза за риболовце. На Јегричкој су потребна додатна улагања како би ово место, од 2006. године Парк природе, постало још привлачније за шири круг људи.

Поред ових кључних потенцијала у будућности треба радити на побољшању услова за развој сеоског туризма. С тим у вези овакви простори треба да буду приступачни свима, па и онима са посебним потребама.

3.4. Закључци

„Суштина једнаког учешћа СВИХ грађана без обзира на физичке, сензорне, интелектуалне карактеристике или године старости, није адекватно препозната. Када се прича о приступачности, углавном се мисли на особе са инвалидитетом док су друге групе грађана, као што су стари људи или мала деца неправедно занемарени у том процесу. У том смислу, планирање и уклањање баријера спроводи се са фокусом на особе са инвалидитетом (специјалан дизајн) уместо са фокусом на све људе (дизајн за све).“

Стање приступачности у општини Жабаљ је неповољно. На територији општине не води се рачуна о елементима приступачности приликом новоградње, као ни приликом реконструкције и санације постојећих објеката и јавних површина. Неопходно је веће ангажовање свих актера у локалној заједници, који су дужни да омогуће остваривање права на једнаке могућности у својој заједници.

3.5. SWOT

На бази темељне анализе коју су обавили чланови радне групе, а за израду локалног акционог плана, идентификоване су следеће снаге, слабости, могућности и претње које могу утицати на даљи развој општине:

Слабости

- лоша инфраструктура (саобраћајна инфраструктура), неприступачност и нефункционалност постојећих јавних објеката (зграда општине, дом здравља, школе, пошта...);
- недефинисани развојни прогарами;
- мали број запослених особа са инвалидитетом;
- слаба финансијска моћ општине;
- неинформисаност локалне заједнице;
- недостатак планова приступачности;
- неадекватна ревизија пројеката за које се издаје грађевинска дозвола;
- неадекватна контрола инспекцијског надзора.

Снаге

- неразвијеност општине (мањи број јавних објеката);
- повећана свест о толеранцији;
- усвојена стратегија развоја општине;
- ниже комуналне таксе у одосу на општине у окружењу;
- удружење инвалида;
- спремност установа за сарадњу;
- политичка уравнотеженост.

Могућности

- неразвијеност општине;
- европски фондови који су на располагању мањим општинама;
- приступ фондовима ЕУ;
- потреба за реновирањем постојећих објеката;

- потреба за урбанизацијом;
- законске и подзаконске одредбе¹

Претње

- слаба информисаност грађана;
- недоступна и „скупа“ финансијска реализација.

4. Стратешки циљ

На основу извршене анализе контекста дефинисан је стратешки циљ развоја приступачности на територији општине Жабалъ: **Повећање нивоа приступачности за све грађане кроз примену концепта „Дизајн за све“.**

5. Специфични циљеви, задаци и активности

Стратешки или приоритетни циљ има 3 специфична циља и исто толико задатака, као и укупно 12 активности који заједно чине Акциони план.

Специфични циљ 1:

Формирање приступачног простора у складу са прописаним стандардима у свим школским и предшколским установама општине Жабалъ.

Задатак 1.1. До јануара 2012. године систематски и у неколико фаза приликом планираних и редовних одржавања санација школских и предшколских објеката имплементирати стандарде приступачности као што су: доградња рампи на главним и споредним улазима у школске и предшколске објекте; реконструкција унутрашњег простора ових објеката, уграђивање ручки на степеништу и у тоалетима.

Активности:

- Ревизија главних и споредних улаза у школске и предшколске објекте и стања унутар њих (одређивање позиције постављања рампи и рукохвата;
- Доношење одлуке о финансирању предвиђених радова;
- Прикупљање потребне документације и израда пројекта за доградњу рампи и рукохвата;
- Доградња рампи и уградња рукохвата.

Специфични циљ 2:

---

¹ Закон о планирању и изградњи,

Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом,

Закон о заштити потрошача,

Закон о основама систем образовања и васпитања,

Закон о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом,

Закон о становању,

Правилник о условима за планирање и пројектовање објеката у вези са несметаним кретањем деце, старих, хендикепираних и инвалидних лица,

Правилник о начину праћења извршавања обавезе запошљавања особа са инвалидитетом и начину доказивања извршавања те обавезе

Правилник о ближим упутствима за утврђивање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање

Правилник о додатној образовној, здравственој и социјалној подршци детету и ученику

Учинити важне информације доступним грађанима, на улазима у јавне објекте, постављањем инфо-табли

Задатак 2.1. До краја 2013. године поставити инфо табле на свим планираним и потребним локацијама.

Активности:

- Остварити контакт и сарадњу са директорима јавних установа;
- Прикупљање информација о постојећем стању;
- Припрема садржаја за натписе на инфо таблама;
- Почетак активности на реализацији радова.

Специфични циљ 3:

Модернизација рибњака за спортски риболов кроз изградњу прилаза рибњаку, унапређење паркинг места и модификацију постојећих понтонских (пецарошких) места

Задатак 3.1. До јануара 2014. анализирати постојеће стање на рибњаку за спортски риболов и реализовати план уређења.

Активности:

- Информисање шире јавности и заинтересоване стране са идејом, остварити све потребне контакте;
- Анализа заинтересованих страна;
- Прикупљање потребне документације и израда пројекта;
- Почетак активности на реализацији радова.

6. Истраживање

Тим је истраживао ставке универзалног дизајна, које се тичу акционог плана Приступачност-Дизајн за све, општине Жабалг.

Универзални дизајн- Концепт који се користи за стварање окружења које одговара најширем могућем броју становника.

Рукохвати- Рукохвати су неопходни са обе стране степеница. Висина рукохвата варира од најнижих 700mm до висине од 1050mm. Процењено је да најбоље решење представљају два рукохвата - један на висини 650-750mm и други на висини 860-920mm.

Пречник рукохвата доследно је од 35 до 45mm. Рукохвати треба да имају **непрекидну површину за хватање** према већини прописа и стандарда. Важно је направити рукохвате који **су подесни за прихватање и пријатни за коришћење**. Све више се тражи да рукохвати буду **у контрасној боји** у односу на околну површину. Ово се сматра добрим решењем у примени универзалног дизајна. Неке земље предлажу да рампе и степеништа шире од 4 метра имају рукохват у средини.²

Рампе- Нагибом рампе баве се сви прописи и стандарди, а најмањи прихватљив **нагиб је 1:12. Ширина рампе** варира: од 870mm до 1200mm различито од државе до државе. Максимална хоризонтална раздаљина између двају одморишта креће се од 3000mm до 12000mm. Оптимална раздаљина је 6000mm.³

Прописи већине земаља захтевају равно **одмориште** на почетку и крају рампе, као и равно одмориште тамо где рампа мења правац. Дужина одморишта варира од 1200 до 2000mm.

^{2 3} „Најбоља међународна искуства у примени универзалног дизајна“, Канадска комисија за људска права, допуњено издање 2010.

Заштитна ивица неопходна је на рампама или на одмориштина, где се висина ивице креће од 75 до 100mm.

Већина земаља захтева да рампа буде **стабилна, чврста и отпорна на клизање**, што је веома важно узети у обзир. Рампе треба да су и добро осветљење. Дobar приступ у примени универзалног дизајна јесте да постоји избор за ступенице и рампе.⁴

Ознаке- Приступачне ознаке, укључујући и дизајн, значи обезбедити приступачну сигнализацију са добро истакнутим и тактилним информацијама, које омогућавају да се сви људи крећу кроз објекат. Ознаке треба да се доследно постављају, укључујући и електронску сигнализацију; као и да се налазе **на површини која нема одсјај**. Ознаке треба да су у контрасној боји: тамна слова на светлој површини или светла на тамној, што се сматра најбољим решењем. **Слова и бројеви морају бити у фонту Sans serif**, а неке земље препоручују фонт **Helvetica medium**. Не препоручује се украсно писмо или курзив.

Дају се **пиктографски симболи и тактилне ознаке**, с тим да је натпис на Брајевом писму одмах испод пиктографа. Висина пиктографских симбола треба да је 16 до 51mm.

Неке земље имају техничке спецификације о величини и изгледу ознака. Где постоје дупла двокрилна врата ознаке треба да се поставе на најближем зиду до врата. Напомена је да не би требало користити црвена слова на црној позадини и вертикално исписивање речи, као и да електронско низање знакова треба избегавати. Ознака треба да буде **једноставна, кратка и разумљива**, што су примери добре праксе универзалног дизајна.⁵

---

^{4 5} „Најбоља међународна искуства у примени универзалног дизајна“, Канадска комисија за људска права, допуњено издање 2010.

